

Vankeuslain muutostyöryhmän 2. kokous

Ajankohta: ti 26.8.2025 klo 13.00-15.30

Paikka: Teams

Osallistujat: Juho Martikainen (pj.), Jari-Pekka Holopainen, Antti Kanerva, Heidi Lokasaari, Katja Reiman, Anna-Liisa Sandvik (siht.), Paulina Tallroth, Miia Tolvi. Lisäksi asiakohdassa 1 yhdyskuntaseuraamusten osalta kuultavana Pia Ylikomi Rikosseuraamuslaitoksesta.

1 Häiriötilannesäätely

- Jatkettiin käsittelyä vankilan evakuointiin sekä yhdyskuntaseuraamuksiin liittyvistä lainmuutostarpeista.
- Vankilan evakuointitilanteeseen liittyvät muutostarpeet:
 - o Voi olla tarpeen tehdä pikaisesti siirtopäätös, joka koskee kaikkia vankilaan sijoitettuja vankeja. Huomioitava myös päätöksenteko virka-ajan ulkopuolella. Myös tiedoksianto on syytä miettiä.
 - o Keskusteltiin vankien kuljetuksen järjestämisestä. Valmiuslain kokonaisuudistuksessa on tarkoitus säätää yleisemmin viranomaisien mahdollisuudesta saada kuljetuskalustoa käyttöönsä yksityisiltä tahoilta. Lisäksi poliisi voi antaa virka-apua, mutta se tuskin on tilanteessa riittävää.
 - o Kuljetuksen liittyvät asiat on tarkoitus hoitaa vangin kuljetuslainsäädännön uudistamisen (eteneminen toistaiseksi keskeytetty) sekä valmiuslain kokonaisuudistuksen myötä.
- Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvät muutostarpeet:
 - o Voimassaolevasta säätelystä puuttuu mahdollisuus täytäntöönpanon keskeyttämiseen ja lykkäämiseen muusta kuin tuomitusta itsestään johtuvasta syystä. Tarvittaisiin mahdollisuus sekä rajoittaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa yleisesti, että mahdollisuus keskeyttää ja lykätä täytäntöönpano yksittäisen tuomitun kohdalla.
 - o Lisäksi seuraamusten sisältöä tulisi voida muokata tilanteen vaatimalla tavalla, ensisijaisesti keskeyttämiseen ja lykkäämiseen nähden. Tarvitaan mahdollisuus räätälöitäviin ratkaisuihin. Korona-aikana havaittiin, että vuorovaikutuksellista työtä voidaan tehdä vaikuttavasti myös etäyhteyksin.
 - o Yhdyskuntapalvelun palvelupaikkojen hankkiminen on nykyään haastavaa. Häiriötilanteessa voisi kuitenkin olla mahdollista löytää uudenlaisia työtehtäviä ja urakaluontoisia palvelupaikkoja, jotka tukevat yhteiskunnan toimintaa. Tämä edellyttäisi mahdollisuutta muokata koko seuraamuksen ja erityisesti toimintavelvollisuuden sisältöä joustavasti häiriötilanteen aikana ja sen luonteen mukaisesti. Laajemminkin tulisi pohtia sitä, millaisiin tehtäviin tuomittu voidaan täytäntöönpanon aikana velvoittaa, jotta täytäntöönpano onnistuisi häiriötilanteessa. Esimerkiksi urakatyypisissä palvelutehtävissä voi olla tarpeen työskennellä yhtäjaksoisesti pidempään, liikkua muun työporukan mukana ja palvelupaikka voi sijaita pitkänkin matkan päässä. Näin ollen tarvitaan joustavuutta aikatauluihin (sekä yksittäisen tilaisuuden tuntimäärä että toiminnan ajallinen kesto ylipäänsä). Oleellista on, että seuraamuksen peruselementit, kuten velvollisuudet ja vastuut, säilyisivät samoina. Uusien palvelupaikkojen kanssa toimimiseen on jo nykyisin selkeät, toimivat prosessit. Toisaalta valmiussuunnittelussa olisi hyvä pyrkiä ennakoimaan mahdollisia uusia palvelupaikkoja.
 - o Tietyissä häiriötilanteissa yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä voi vähentyä ja vastaavasti vankiloissa olla henkilöstöpulaa. Tällöin voi olla tarpeen siirtää yhdyskuntaseuraamustoimiston henkilökuntaa vankilaan. Tämä voitaisiin toteuttaa Rikosseuraamuslaitoksen omalla päätöksellä. Äärimmillään voi olla tarpeen keskeyttää koko yhdyskuntaseuraamustoimiston toiminta määräajaksi (esim. evakuointi tai suuronnettomuus). On arvioitava voiko Rikosseuraamuslaitos päättää asiasta vai tarvitseeko siitä säätää.

2 Tehostetun valvonnan osastoista säätäminen ja aiemman työryhmän toimivaltuusehdotusten esittely

- Hallitusohjelmaan pohjautuen työryhmä valmistelee ehdotukset säätelyksi, jonka avulla tehostetun valvonnan (teva) osastojen valvonnasta voidaan huolehtia nykyistä paremmin. Valmistelussa tulee ottaa huomioon varmuusosastosäätelyyn tehtävät muutokset, jotka ovat eduskunnan käsiteltävänä (HE 53/2025 vp) ja joiden tavoitteena on, että järjestäytyneen rikollisuuden johtohahmot saataisiin sijoitettua varmuusosastolle nykyistä helpommin. Nämä muutokset auttaisivat teva-osastojen tilannetta, sillä yhdeksi nykytilanteen haasteeksi on osoittautunut se, ovatko oikeat vangit oikealla osastolla.

- Tässä yhteydessä on tarkoitus myös selkeyttää yleisesti valvontatoimivaltuuksia koskevaa sääntelyä vankilaturvallisuuden edistämiseksi aiemman työryhmätyöskentelyn pohjalta. Myös tällainen valvontatoimivaltuuksien yleinen selkeytys parantaisi valvontaa teva-osastoilla.
- Tuli esille, että Rikosseuraamuslaitoksessa toimii teva-osastojen yhteistyöverkosto, jonka myötä mm. menettelyjä on yhtenäistetty. Valmistelussa voidaan hyödyntää yhteistyöverkostosta saatavaa tietoa.
- Keskusteltiin siitä, edellyttääkö teva-osastojen valvonnan parantaminen sitä, että osastoista säädettäisiin. Mikäli teva-osastoista säädettäisiin, tulisi osaston valvonnaltaan ja olosuhteiltaan asettua tavallisen osaston ja varmuusosaston väliin, jotta säätäminen ja toiminta olisi mielekästä
- Keskusteltiin asioista, jotka teva-osastoista säädettäessä tulisi ottaa huomioon:
 - o Valvonta: Käytiin pitkä keskustelu valvonnan tarpeesta (erityisesti puhelut ja kirjeet). Todettiin, että nykyiset säännökset soveltuvat hyvin. Ongelmana on ollut säännösten tiukka tulkinta sekä se, ettei tehokkaaseen valvontaan ole riittävästi resursseja. Jos valvontaa halutaan lisätä, tulisi ensi sijassa lisätä henkilökuntaa. Jos teva-osastosta säädettäisiin, olisi sääntelyssä kolme valvonnan tasoa (varmuusosasto, teva-osasto ja tavallinen osasto), josta voi seurata uusia tulkintaongelmia. Myös joustavuus resurssien kohdentumisessa vähenisi. Keskustelussa nostettiin esille myös tarpeet rajoittaa omaisuuden hallussapitoa ja vaatteiden käyttöä. Jälkimmäistä onkin tällä hetkellä rajoitettu nykylainsäädännön perusteella. Yleisten tarkastussäännösten (mm. sellien tarkastus) katsottiin olevan riittävät myös teva-osastojen tarpeisiin.
 - o Toiminta: Voitaisiin säätää siitä, että teva-osaston vangit tulisi pitää kaikessa toiminnassa erillään vankilan muista vangeista, jolloin tästä muodostuisi merkittävin ero tavallisiin osastoihin nähden. Toisaalta velvollisuus järjestää osaston toiminta erillään vankilan muusta toiminnasta jäykistäisi vankilan toimintaa. Teva-osastolle sijoitetut vangit eivät välttämättä pääsisi kaikkiin vankilan toimintoihin ja riskinä voi olla toiminta-ajan vähäisyys.
 - o Sijoittamisen edellytykset sekä pois siirtämisen arviointi: Yhteistyöverkostossa on pyritty muodostamaan yhtenäinen linja teva-osastolle sijoittamiseen. Jos teva-osastoista ja vankien pitämisestä erillään muista vankilan vangeista säädettäisiin, olisi säädettävä myös teva-osastolle sijoittamisen edellytyksistä ja osastolta pois siirtämisen arvioinnista. Sijoittamisen kynnyksen tulisi olla matalampi, kuin varmuusosastosijoituksen. Myös muutoksenhakumahdollisuus tulisi säätää. Keskusteltiin siitä, kuinka usein sijoituspäätös tulisi ottaa tarkasteltavaksi. Sukevan vankilassa tarkastellaan teva-osastolle sijoittamista rangaistusajan suunnitelman päivittämisen yhteydessä.
 - o Päätöksenteko: Keskustelussa esitettiin argumentteja sekä vankilan päätösvallan että asiakasarvioinnin yksikön päätösvallan puolesta. Alustavana johtopäätöksenä katsottiin, että nykyinen vankilassa tapahtuva päätöksenteko osastosijoituksesta olisi jouhevampi.
- Yhteenvetona nykytilanteen säilyttämistä puoltavia seikkoja:
 - o Osastolle sijoittamisen ja poissijoittamisen joustavuus, erityisesti nykyisessä yliasutustilanteessa
 - o Ei jäykkää päätöksenteko- ja muutoksenhakuprosessia
 - o Valvontatoimivaltuuksien selkeyttäminen parantaisi jo nykytilannetta
 - o Varmuusosastosääntelyn kehittyminen tulee parantamaan nykytilannetta
 - o Valvonnan portaittaisuus (osasto – teva-osasto – varmuusosasto) voi luoda uusia tulkintaongelmia
 - o Joustavuus vankilan osastoinnin toteuttamisessa
 - o Useat selkeyttämistä vaatineet seikat ovat ratkenneet, kun menettelyjä on yhdenmukaistettu
- Yhteenvetona teva-osastoista säätämistä puoltavia seikkoja:
 - o Selkeyttäisi osaston asemaa ylipäättään; mitä tehostettu valvonta tarkoittaa?
 - o Portaittaisuus (osasto – teva-osasto – varmuusosasto) voi selkeyttää valvontaa
 - o Osa yhdenmukaistetuista linjoista olisi hyvä tarkastella siitä näkökulmasta, ovatko asiat sellaisia, että niistä pitäisi säätää lailla

4 Seuraava kokous

- Seuraava kokous pidetään ti 16.9. klo 9.30-12.00, (materiaalin lähetys 9.9.)
- Häiriötilanteiden pykäläluonnokset
- Poistumislupasääntely, 1. käsittely